

ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

© 2016 **АНДРЕЄВА В. Г., СОСНОВСЬКА О. О.**

УДК 336.6

Андреєва В. Г., Сосновська О. О.

Оцінка сучасного стану інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств реального сектора економіки України

У статті проведено аналіз основних показників, які характеризують сучасний стан інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств реального сектора економіки України. Проаналізовано капітальні інвестиції підприємств реального сектора економіки за видами економічної діяльності та їх структуру – за джерелами фінансування, найбільшу частку з яких займають власні кошти підприємств та організацій. Виявлено, що за останні роки спостерігається тенденція до збільшення обсягів коштів іноземних інвесторів; наведено, яких заходів вжито на загальнодержавному рівні з метою покращення інвестиційного іміджу України та збільшення обсягів залучення іноземних капітальних інвестицій до підприємств реального сектора економіки. Проведено аналіз основних показників інноваційної активності промислових підприємств і джерел фінансування інноваційної діяльності. Зазначено, що основними проблемами здійснення інноваційної діяльності підприємствами реального сектора економіки України є відсутність якісної системи фінансового забезпечення, дієвої? правової? бази залучення коштів іноземних інвесторів і недостатній рівень розвитку суб'єктів фінансового ринку. Авторами зроблено висновок, що сучасний стан інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств реального сектора економіки України характеризується існуванням позитивних та негативних тенденцій, своєчасне врахування яких дозволить підвищити конкурентоспроможність суб'єктів цього сектора та забезпечити їх стійке функціонування.

Ключові слова: реальний сектор економіки, капітальні інвестиції, джерела фінансування, іноземні інвестиції, інвестиційна привабливість, інноваційна активність, проблеми інноваційної діяльності.

Табл.: 4. Бібл.: 9.

Андреєва Вікторія Геннадіївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент, кафедра економіки та фінансів підприємства, Київський національний торговельно-економічний університет (вул. Кіото, 19, Київ, 02156, Україна)

E-mail: andreva_vg@rambler.ru

Сосновська Ольга Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент, старший викладач, кафедра фінансів та економіки, Київський університет ім. Бориса Грінченка (вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, Київ, 04053, Україна)

E-mail: sosnovska.oo@gmail.com

УДК 336.6

UDC 336.6

Андреєва В. Г., Сосновская О. А. Оценка современного состояния инвестиционно-инновационной деятельности предприятий реального сектора экономики Украины

В статье проанализированы основные показатели инвестиционно-инновационной деятельности предприятий реального сектора экономики Украины на современном этапе. Проведен анализ капитальных инвестиций предприятий реального сектора экономики по видам экономической деятельности и их структуры – по источникам финансирования, наибольшую долю среди которых занимают собственные ресурсы предприятий и организаций. Выявлено, что за последние годы наблюдается тенденция увеличения объемов средств иностранных инвесторов; представлены мероприятия, внедренные на государственном уровне с целью повышения инвестиционного имиджа Украины и увеличения объемов иностранных капитальных инвестиций в предприятия реального сектора экономики. Проанализированы основные показатели инновационной активности промышленных предприятий и источников финансирования инновационной деятельности. Отмечено, что основными проблемами осуществления инновационной деятельности предприятиями реального сектора экономики Украины является отсутствие качественной системы финансового обеспечения, действенной правовой базы для привлечения средств иностранных инвесторов и недостаточный уровень развития субъектов финансового рынка. Авторами сделан вывод

Andryeyeva V. G., Sosnovskaya O. O. Evaluation of the Current State of Investment and Innovation Activity of Enterprises in the Real Sector of Ukraine's Economy

The article analyzes the main indicators of investment and innovation activity of enterprises in the real sector of Ukraine's economy at the present stage. Capital investments in enterprises in the real sector of the economy by types of economic activity and of their structure by source of financing, the largest share of which are own resources of enterprises and organizations, have been analyzed. The main indicators of innovation activity of industrial enterprises and sources of financing of innovation activity have been analyzed. It is noted that the main problems of implementing innovation activity by enterprises in the real sector of Ukraine's economy is the lack of a high-quality system of financial support, an effective legal framework for attracting foreign investors as well as the insufficient level of development of financial market participants. The authors conclude that the current state of investment and innovation activity of enterprises in the real sector of Ukraine's economy is characterized by the existence of positive and negative trends, timely evaluation of which will enhance the competitiveness of entities in this sector of economy and ensure their sustainable development.

Keywords: real sector of economy, capital investments, sources of financing, foreign investment, investment attractiveness, innovation activity, problems of innovation activity.

о том, что современное состояние инвестиционно-инновационной деятельности предприятий реального сектора экономики Украины характеризуется существованием положительных и отрицательных тенденций, своевременная оценка которых позволит повысить конкурентоспособность субъектов данного сектора и обеспечить их устойчивое развитие.

Ключевые слова: реальный сектор экономики, капитальные инвестиции, источники финансирования, иностранные инвестиции, инвестиционная привлекательность, инновационная активность, проблемы инновационной деятельности.

Табл.: 4. Библ.: 9.

Андреева Виктория Геннадиевна – кандидат экономических наук, доцент, доцент, кафедра экономики и финансов предприятия, Киевский национальный торгово-экономический университет (ул. Киото, 19, Киев, 02156, Украина)

E-mail: andreeva_vg@rambler.ru

Сосновская Ольга Александровна – кандидат экономических наук, доцент, старший преподаватель, кафедра финансов и экономики, Киевский университет им. Бориса Гринченко (ул. Бульварно-Кудрявская, 18/2, Киев, 04053, Украина)

E-mail: sosnovska.oo@gmail.com

Tabl.: 4. Bibl.: 9.

Andryeyeva Victoriya G. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor, Department of Economics and Finance of Company, Kyiv National University of Trade and Economy (19 Kioto Str., Kyiv, 02156, Ukraine)

E-mail: andreeva_vg@rambler.ru

Sosnovskaya Olga O. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Senior Lecturer, Department of Finance and Economics, Borys Grinchenko Kiev University (18/2 Bulvarno-Kudriavska Str., Kyiv, 04053, Ukraine)

E-mail: sosnovska.oo@gmail.com

Вступ. В умовах фінансово-економічної та політичної кризи в Україні важливою складовою економічної безпеки держави та інноваційно-технологічного прогресу є ефективне функціонування реального сектора економіки, який складається з підприємств сфери матеріального виробництва, що створюють значну частку ВВП та вносять вагомий внесок у формування дохідної частини бюджету. При цьому одним із найважливіших завдань політики стійкого функціонування реального сектора економіки України та його фінансового забезпечення є активізація інвестиційно-інноваційної діяльності.

Сучасний етап функціонування реального сектора економіки відбувається в умовах існування негативних макроекономічних тенденцій в економіці України, що є причиною зниження підтримки інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств реального сектора економіки з боку держави та суб'єктів фінансово-кредитного сектора, неякісної системи її фінансового забезпечення для залучення фінансово-кредитних та інвестиційних ресурсів і їх ефективного використання, низької інноваційної активності підприємств промисловості та конкурентоспроможності вітчизняних товарів і послуг. Так, у 2014 р. спостерігається значне зниження загальної суми витрат на проведення інноваційної діяльності вітчизняних підприємств: у 2013 та 2014 рр. – майже на 2 млрд грн (або на 20 %) кожний рік і, як наслідок, зниження частки вітчизняних підприємств, які займалися інноваційною діяльністю, – 16,1 %, що нижче за показники 2011–2013 рр., причому впровадили інновації у 2014 р. тільки 12,1 %, тобто 75,15 % всіх інноваційних підприємств [1]. У зв'язку з цим виникає об'єктивна необхідність оцінки сучасного стану інвестиційно-інноваційної діяльності суб'єктів реального сектора економіки України та основних тенденцій забезпечення їх ефективного функціонування в умовах нестабільного економічного середовища.

Пріоритетним напрямком активізації інноваційної діяльності суб'єктів реального сектора економіки та його

стійкого функціонування є формування системи якісного фінансового забезпечення, спрямованої на залучення інвестиційних ресурсів, і їх раціональне використання. Так, за період 2010–2014 рр. в Україні спостерігається збільшення обсягів капітальних інвестицій підприємств реального сектора економіки в цілому на 35,5 % (табл. 1). При цьому за період 2010–2012 рр. цей показник має позитивну тенденцію до зростання: у 2011 р. – на 37144,4 млн грн (або на 32,1 %) порівняно з 2010 р. та у 2012 р. – на 30974,6 млн грн (або на 20,3 %) порівняно з 2011 р. У 2013–2014 рр. спостерігається зниження обсягів капітальних інвестицій до попередніх років: у 2013 р. – на 8225,1 млн грн (або на 4,5 %) та у 2014 р. – на 18837,7 млн грн (або на 10,7 %).

За видами економічної діяльності збільшення капітальних інвестицій за досліджуваній період відбулося у сільському, лісовому та рибному господарстві на 69,9 %, промисловості – на 55,7%, будівництві – на 21,1 %. Виключенням є галузь транспортного, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності, яка має негативну динаміку капітальних інвестицій у розмірі 19,8 %.

Аналізуючи обсяги капітальних інвестицій підприємств реального сектора економіки, слід звернути увагу на їх структуру за джерелами фінансування. Основним джерелом капітальних інвестицій є власні кошти підприємств та організацій, частка яких складає 60–70 % від загального обсягу (табл. 2).

Так, за період 2010–2012 рр. спостерігається стабільна тенденція до збільшення цього показника: у 2011 р. – на 36198,6 млн грн (або на 32,5 %) порівняно з 2010 р., у 2012 р. – на 23607 млн грн (або на 16 %) порівняно з 2011 р. У 2013–2014 рр. простежується негативна динаміка: у 2013 р. спостерігається зниження на 5389,9 млн грн (або на 3,1 %) порівняно з 2012 р. та у 2014 р. на 11157,2 млн грн (або на 6,7 %) порівняно з 2013 р. При цьому слід зазначити, що за 2010–2014 рр. частка власних коштів підприємств та організацій у загальній структурі капітальних інвестицій

Таблиця 1

Капітальні інвестиції підприємств реального сектора економіки за 2010–2014 рр.*

Види економічної діяльності	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.
Сільське, лісове та рибне господарство	11062,6	16466	18883,7	18587,4	18795,7
Промисловість	55384,4	78725,8	91598,4	97574,1	86242
Будівництво	29767,0	31990,8	40760,3	40796,2	36056,7
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	19322,4	25498,2	32413,0	18472,6	15498,2
Усього підприємствами реального сектора економіки	115536,4	152680,8	183655,4	175430,3	156592,6
Усього підприємствами України	180575,5	241286,0	273256,0	249873,4	219419,9

*Складено та розраховано за матеріалами Державної служби статистики України [1]

Таблиця 2

Капітальні інвестиції за джерелами фінансування за 2010–2014 рр.*

Джерела фінансування	2010 р.		2011 р.		2012 р.		2013 р.		2014 р.	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
Усього, у т. ч. за рахунок	180575,5	100,0	241286,0	100,0	273256,0	100,0	249873,4	100,0	219419,9	100,0
коштів державного бюджету	10223,3	5,7	17376,7	7,2	16288,3	6,0	6174,9	2,5	2738,7	1,2
коштів місцевих бюджетів	5730,8	3,2	7746,9	3,2	8555,7	3,1	6796,8	2,7	5918,2	2,7
власних коштів підприємств та організацій	111371,0	61,7	147569,6	61,2	171176,6	62,6	165786,7	66,3	154629,5	70,5
кредитів банків та інших позик	22888,1	12,7	36651,9	15,2	39724,7	14,5	34734,7	13,9	21739,3	9,9
коштів іноземних інвесторів	3723,9	2,1	5038,9	2,1	4904,3	1,8	4271,3	1,7	5639,8	2,6
коштів населення на будівництво житла	18885,9	10,5	17589,2	7,3	22575,5	8,3	24072,3	9,6	22064,2	10,1
інших джерел фінансування	7752,5	4,3	9312,8	3,9	10030,9	3,7	8036,7	3,2	6690,2	3,0

*Складено та розраховано за матеріалами Державної служби статистики України [1]

має тенденцію до зростання (виключенням є 2011 р. – відбулося зниження на 0,5 %) на 8,8 %. Наряду з цим частка інших джерел фінансування капітальних інвестицій у загальній структурі за досліджуваний період має негативні тенденції: фінансування за рахунок коштів державного бюджету зменшилось на 4 %, місцевих бюджетів – на 1,5 %, банківського кредитування та інших позик – на 2,8 %, коштів населення на будівництво житла – на 0,4 %, інших джерел – на 1,3 %. Це свідчить про відсутність єдиної узгодженої стратегії фінансового забезпечення на загальнодержавному рівні, обмеженість доступу до банківських кредитів і недосконалу систему альтернативних механізмів фінансування суб'єктів реального сектора економіки України.

Однак слід зауважити, що виключенням є кошти іноземних інвесторів, частка яких у 2014 р. збільшилась на

0,5 % та склала 5639,8 млн грн. При цьому за даними Міністерства закордонних справ України [2], обсяг залучених прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку України на 1 липня 2015 р. становив 42851,3 млн дол. США, що в розрахунку на одну особу населення складає 1000,5 дол. У січні – червні 2015 р. в економіку України іноземними інвесторами вкладено 1042,4 млн дол. та вилучено 351,3 млн дол. прямих інвестицій (акціонерного капіталу). Зменшення вартості акціонерного капіталу за рахунок переоцінки, втрат та перекласифікації становило 3604,0 млн дол., у тому числі за рахунок курсової різниці – 3539,3 млн дол.

Інвестиції надходили зі 133 країн світу. Із країн ЄС із початку року внесено 33154,9 млн дол. інвестицій (77,4 % загального обсягу акціонерного капіталу), з інших країн світу – 9696,4 млн дол. (22,6 %). До десятки основних країн-

інвесторів, на які припадає більше 83 % загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр – 12274,1 млн дол., Німеччина – 5489,0 млн дол., Нідерланди – 5108,0 млн дол., Російська Федерація – 2685,6 млн дол., Австрія – 2354,3 млн дол., Велика Британія – 1953,9 млн дол., Британські Віргінські Острови – 1872,6 млн дол., Франція – 1539,2 млн дол., Швейцарія – 1371,2 млн дол. та Італія – 966,6 млн дол.

Згідно з даними Міністерства економічного розвитку та торгівлі України [3], провідними сферами економічної діяльності за обсягами залучення капітальних інвестицій у січні – червні 2015 р. залишаються: промисловість – 33,7 млрд грн, будівництво – 15,0 млрд грн, сільське, лісове та рибне господарство – 9,4 млрд грн, транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність – 6,0 млрд грн. Головним джерелом фінансування капітальних інвестицій, як і раніше, залишаються власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких у січні – червні 2015 р. освоєно 69,3 % капіталовкладень. Частка кредитів банків та інших позик у загальних обсягах капіталовкладень становила 10,2 %. За рахунок державного та місцевих бюджетів освоєно 3,0 % капітальних інвестицій, частка коштів іноземних інвесторів становила 4,1 % усіх капіталовкладень, частка коштів населення на будівництво житла – 10,7 %, інші джерела фінансування становлять 2,7 %.

Аналізуючи вищевикладене, слід зазначити, що Україна залишається привабливою для інвестицій, бере активну участь у світових процесах та є достатньо інтегрованою у світове господарство. Так, у рейтингу інвестиційної привабливості країн світу International Business Compass за 2015 р., опублікованому компанією BDO, Україна за рік піднялася на 20 позицій, зайняла 89 місце та увійшла до переліку країн, що показали найкраще зростання за рік, нарівні з Білоруссю і Латвією. У 2014 р. наша країна займала 109 місце.

За даними Світового банку [5], у цьогорічному рейтингу легкості ведення бізнесу Україна посіла 96 місце і покращила свої позиції відразу на 16 пунктів порівняно з минулим роком. Крім того, у доповіді Doing Business 2015 відзначається, що минулого року в Україні було досягнуто важливого прогресу у сферах реєстрації прав власності та оподаткування – за цими двома показниками Україна поліпшила своє місце на 25 позицій.

Оцінюючи інвестиційну діяльність суб'єктів реального сектора економіки України, слід зазначити, що з метою створення якісно нових умов ведення бізнесу, які мають забезпечити відбудову економіки України та її стабільний розвиток, протягом 2014–2015 рр. Урядом України вжито комплекс заходів, а саме [3]:

- створено правове поле для інвестування та розвитку державно-приватного партнерства, яке визначає гарантії діяльності для інвесторів, економічні і організаційні засади реалізації міжнародного партнерства в Україні;
- прийнято застосування на території України до іноземних інвесторів національного режиму інвестиційної діяльності, тобто створення рівних умов діяльності з вітчизняними інвесторами, згідно з якими іноземні інвестиції не підлягають

націоналізації. При цьому у випадку припинення інвестиційної діяльності іноземному інвестору гарантується повернення його інвестиції в натуральній формі або у валюті інвестування без сплати мита, а також доходів від інвестицій у грошовій або товарній формах. Держава також гарантує безперешкодний і негайний переказ за кордон прибутків та інших коштів в іноземній валюті, одержаних на законних підставах унаслідок здійснення іноземних інвестицій;

- ратифіковано Вашингтонську Конвенцію 1965 р. про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами й іноземними особами;
- створена та функціонує Рада експортерів та інвесторів України, яка сприяє належній реалізації національних зовнішньополітичних і зовнішньоекономічних пріоритетів, виходу українських експортерів на зовнішні ринки, захисту їхніх економічних і торговельних інтересів за кордоном та залученню прямих іноземних інвестицій в економіку України;
- утворено Національну інвестиційну раду, яка забезпечує активізацію роботи щодо розвитку та реалізації інвестиційного потенціалу України, збільшення обсягу іноземних інвестицій, підтримку пріоритетних інвестиційних проектів, поліпшення інвестиційного клімату в державі, забезпечення захисту прав інвесторів, сприяння ефективній взаємодії інвесторів з державними органами;
- проводяться бізнес-форуми Уряду держави за участю потенційних іноземних інвесторів, які сприяють пошуку дієвих механізмів залучення іноземних інвестицій в Україну.

Отже, зазначені заходи покликані сприяти покращенню інвестиційного іміджу України та збільшенню обсягів залучення іноземних капітальних інвестицій до підприємств реального сектора економіки та держави в цілому.

Варто зауважити, що перспективним шляхом підвищення ефективності функціонування суб'єктів реального сектора економіки України є розвиток його інноваційної інфраструктури та модернізація системи реалізації інтелектуального капіталу, тоді як недостатня інноваційна діяльність є головною причиною низької конкурентоспроможності вітчизняних товарів і послуг. Отже, її активізація потребує покращення фінансово-інвестиційної забезпеченості підприємств, розвитку організаційно-комунікаційної інфраструктури інноваційної діяльності, зростання стимулів до реалізації науково-дослідних проектів і впровадження їх результатів у виробництво [6].

За даними Державної служби статистики України, у 2014 р. основними типами інноваційної діяльності були маркетингові й організаційні інновації (5,1 %); продуктивні та процесові інновації (3,6 %); лише процесові інновації (3,6 %); лише продуктові інновації (1,6 %), інші 2,2 % підприємств мали продовжувані та перервані інновації [1].

Щодо видів економічної діяльності, то протягом 2012–2014 рр. найвища частка інноваційних підприємств була на підприємствах переробної промисловості

(20,3 %), з постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (18,6 %), а також інформації та телекомунікацій (16,3 %). При цьому вища за середню по країні частка підприємств із технологічними інноваціями була серед підприємств переробної промисловості, з постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (по 15,6 %), а також підприємств інформації та телекомунікацій (10,6 %); з нетехнологічними інноваціями – серед підприємств переробної промисловості, ін-

формації та телекомунікацій (по 11,1 %), оптової торгівлі (9,1 %) [4].

Аналізуючи показники інноваційної діяльності підприємств, слід зазначити, що основним економічним фактором, що перешкоджає забезпеченню економічного зростання реального сектора економіки на принципово новій технічній основі, є недостатність власних грошових засобів. Підтвердженням цього є низька інноваційна активність вітчизняних представників промисловості (табл. 3).

Таблиця 3

Показники інноваційної активності промислових підприємств за 2010–2014 рр.*

Показники	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.
Питома вага підприємств, що займалися інноваційною діяльністю, % від загальної кількості	13,8	16,2	17,7	16,8	16,1
Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, % від загальної кількості	11,5	12,8	13,6	13,6	12,1
Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, % від загальної кількості	3,8	3,8	3,3	3,3	2,5
Загальна сума витрат, млн грн, у тому числі за напрямками	8045,5	14333,9	11480,6	9562,6	7695,9
внутрішні НДР	818,5	833,3	965,2	1312,1	1221,5
зовнішні НДР	177,9	246,6	231,1	326,4	533,1
придбання інших зовнішніх знань	141,6	324,7	47,0	87,0	47,2
придбання машин, обладнання та програмного забезпечення	5051,7	10489,1	8051,8	5546,3	5115,3
інші витрати	1855,8	2440,2	2185,5	2290,9	778,8

*Складено та розраховано за матеріалами Державної служби статистики України [1]

У 2014 р. інноваційною діяльністю у промисловості займалися 1609 підприємств (або 16,1 %), причому впровадили інновації у 2014 р. тільки 12,1 %, тобто 75,15 % всіх інноваційних підприємств. При цьому динаміка показника питомої ваги підприємств, що займалися інноваційною діяльністю, є досить нестабільною. Так, за 2010–2012 рр. цей показник збільшується: у 2012 р. – на 1,5 % порівняно з 2011 р. та у 2011 р. – на 2,4 % порівняно з 2010 р. Однак у 2013 р. спостерігається зниження показника на 0,9 % порівняно з 2012 р. та у 2014 році – на 0,7 % порівняно з 2013 р. Проте в цілому за 2010–2014 рр. спостерігається збільшення питомої ваги підприємств, що займалися інноваційною діяльністю, на 2,3 %. Слід зауважити, що досягнуті у 2014 р. показники є низькими порівняно з країнами Європи, у яких питома вага підприємств, що займаються інноваційною діяльністю, складає: у Португалії – 26 %, у Греції – 29 %, Данії – 71 %, Ірландії – 34 %.

У 2014 р. суб'єктами реального сектора економіки на інноваційну діяльність було використано 7695,9 млн грн за такими напрямками:

- дослідження та розробки – 22,8 %, у тому числі внутрішні НДР – 15,9 % та зовнішні НДР – 6,9 % (у 2010 р. – 12,3 %, у тому числі внутрішні НДР – 10,2 % та зовнішні НДР – 2,1 %);
- придбання інших зовнішніх знань – 0,6 % (у 2010 р. – 1,8 %);

- придбання машин, обладнання та програмного забезпечення – 66,5 % (у 2010 р. – 62,8 %);
- інші витрати – 10,1 % (у 2010 р. – 23,1 %).

Крім того, слід зазначити що у 2014 р. було впроваджено виробництво 3661 найменувань інноваційних видів продукції (у 2010 р. – 2408 найменувань), з них нових видів техніки – 1314 найменувань (у 2010 р. – 2408 найменувань). При цьому спостерігається негативна динаміка питомої ваги реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової продукції, яка у 2010 р. складала 3,8 % та у 2014 р. – 2,5 %.

Отже, аналіз стану та тенденцій розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності у вітчизняній економіці дає підстави стверджувати про наявність структурних ризиків і загроз у цій сфері, а саме про недостатні співвідношення між виробництвом традиційної продукції та товарів, що мають ознаки інноваційності; чисельністю підприємств реального сектора, що усвідомлюють необхідність і здійснюють інноваційну діяльність, та пасивних до інноваційних заходів і впровадження прогресивних змін; галузями базових видів економічної діяльності, де об'єктивно вища потреба в отриманні і впровадженні результатів інвестиційно-інноваційної діяльності [7].

За 2010–2014 рр. спостерігається недостатньо раціональне структурне співвідношення за джерелами фінансування інноваційної діяльності в Україні (табл. 4).

Джерела фінансування інноваційної діяльності за 2010–2014 рр.*

Джерела фінансування	2010 р.		2011 р.		2012 р.		2013 р.		2014 р.	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
Усього, у т. ч. за рахунок	8045,5	100	14333,9	100	11480,6	100	9562,6	100	8868,5	100
власних коштів	4775,2	59,4	7585,6	52,9	7335,9	63,9	6973,4	72,9	6540,3	73,7
державного бюджету	87	1,1	149,2	1,0	224,3	2,0	24,7	0,3	344,1	3,9
іноземних інвесторів	2411,4	30,0	56,9	0,4	994,8	8,7	1253,2	13,1	1311,3	14,8
інших джерел	771,9	9,6	6542,2	45,6	2925,6	25,5	1311,3	13,7	672,8	7,6

*Складено та розраховано за матеріалами Державної служби статистики України [1]

Сучасна криза змусила суб'єктів господарювання у 2014 р. фінансувати свою інноваційну діяльність майже повністю за рахунок власних коштів (6540,3 млн грн, або 73,7 %), коли ще у 2011 р. на це виділялося лише 53 % власних фінансових ресурсів, а у 2012 р. – 64 %, що зумовлено практичною недоступністю інших джерел фінансування. Треба зазначити, що найбільша частка власних коштів підприємств у структурі інвестування відповідає практиці економічно розвинених країн, адже цільовий характер та ефективність приватного інвестування завжди вищі.

У 2014 р. зросло фінансування за рахунок державного бюджету – 344,1 млн грн, але його частка залишається малою – 3,9 %. Звичайно, бюджетні ресурси, тим більше за умов сучасної глобальної кризи, обмежені, але держава надто мало використовує такі інструменти, як бюджетне кредитування та інвестування інноваційно активних суб'єктів господарювання, надання пільгової фінансово-кредитної підтримки (на поворотній основі), підтримка інноваційної діяльності у комунальному секторі.

За думкою професора Кужелева М. О. та Житара М. О. [9], саме «...державні кошти є важливим джерелом фінансування інноваційної діяльності. Важливу роль у комерціалізації ідей і впровадженні інновацій відіграють державні програми. Так, наприклад, кожна країна прагне надати підтримку для розвитку різним секторам економіки, створюючи досить потужні національні стратегічні програми. Так, в Угорщині існує «Національна науково-дослідна та інноваційна стратегія – інвестиції в майбутнє» (2013–2020 рр.), у Словаччині – «Стратегія науково-дослідного та інноваційного розвитку в рамках Smart-спеціалізації» (2014–2020 рр.), у Словенії – «Дорожня карта дослідницької інфраструктури» (2012–2020 рр.), у Південній Африці – «Десятирічний інноваційний план» (2008–2018 рр.), завдання яких полягає у стимулюванні стратегічного партнерства між наукою і бізнесом, стимулюванні інновацій у промисловості, пришвидшенні процесу поширення технологій, активній участі у міжнародній співпраці з метою збільшення власного науково-інноваційного потенціалу, підготовці достатньої кількості фахівців у інноваційній сфері. Для впровадження цих стратегій доцільно запроваджувати в Україні університети дослідницького типу. Вони мають стати економічно рушійною силою і джерелом інновацій, шляхом до створення системи науково-технічного розви-

тку, середовищем для підготовки висококваліфікованих кадрів і формування венчурного капіталу для комерціалізації результатів наукових досліджень».

Індикатором сучасної системної кризи у 2014 р. є різьке зниження обсягів фінансування іноземних інвесторів – майже в 9 разів (1311,3 млн грн, або 14,8 %, на відміну від 2411,4 млн грн та 30 % у 2010 р.). Також у 2014 р. спостерігається зниження інших джерел фінансування (672,8 млн грн, або 7,6 %, на відміну від 771,9 млн грн, або 9,6 %, в загальному обсягу фінансування у 2010 р.).

Слід зазначити, що нестача в національній економіці фінансових ресурсів розвитку стала однією з головних причин затримки переходу до інтенсивної форми інноваційного розвитку. Внаслідок цієї суперечності усвідомлення споживачами необхідності застосування інноваційного продукту значно випередило здатність національної економіки до продукування останнього. Очевидно, що навіть за покращення макроекономічної ситуації у країні основними проблемами здійснення інноваційної діяльності в Україні залишаються: обмежені можливості залучення державних ресурсів; дефіцит власних ресурсів суб'єктів економіки; нерозвиненість інституційних інвесторів (банків, страхових компаній, інвестиційних фондів і компаній, фондового ринку тощо); нерозвиненість інноваційної інфраструктури; відсутність дієвої правової бази залучення коштів іноземних інвесторів, у тому числі венчурного фінансування [8]. Все це потребує розробки негайних заходів, які повинні здійснюватися як на рівні самих суб'єктів господарювання, так і на державному рівні.

Висновок. Сучаний стан інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств реального сектора економіки України характеризується існуванням позитивних і негативних тенденцій, своєчасне врахування яких дозволить сформувати стратегічний вектор їх стійкого функціонування та розвитку, забезпечити конкурентоспроможність суб'єктів цього сектора, а через нього – національного господарства в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державна служба статистики України : офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua/>

2. Інвестиційний клімат в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/economic-cooperation/invest-climat>

3. Інвестиційна діяльність в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.me.gov.ua/

4. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2014 р. : стат. збірник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publnauka_u.htm

5. Прес-реліз : Ведення бізнесу в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.worldbank.org/uk/news/press-release/.../doing-business-ukraine

6. Юрків Н. Я. Економічна безпека реального сектора економіки України: стратегічні пріоритети і теоретико-методологічні засади забезпечення : монографія / Н. Я. Юрків. – Львів : ПАІС, 2012. – 400 с.

7. Іляш Н. І. Системні ризики і загрози інвестиційно-інноваційній діяльності у реальному секторі економіки України / Н. І. Іляш // Вісник Хмельницького національного університету. – 2014. – Т. 1, № 4. – С. 76–86.

8. Костюченко В. М. Проблеми та перспективи фінансування інноваційної діяльності в Україні у контексті європейської інтеграції / В. М. Костюченко // Проблеми та перспективи розвитку інноваційної діяльності в Україні : VIII Міжнародний бізнес-форум (Київ, 19 березня 2015 р.) ; відп. ред. А. А. Мазаракі. – Київ : КНТЕУ, 2015. – С. 134–136.

9. Кужелєв М. О. Концептуальні засади ефективності фінансового забезпечення інноваційного розвитку України / М. О. Кужелєв, М. О. Житар // Економічний вісник університету : зб. наук. праць. – Переяслав-Хмельницький : ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Г. Сковороди», 2015. – Вип. 27/1. – С. 14–18.

REFERENCES

Derzhavna sluzhba statystryky Ukrainy : ofitsiyni sait. <http://ukrstat.gov.ua/>

“Investytsiyni klimat v Ukraini” [The investment climate in Ukraine]. <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/economic-cooperation/invest-climat>

“Investytsiina diialnist v Ukraini” [Investment activity in Ukraine]. www.me.gov.ua/

Iliash, N. I. “Systemni ryzyky i zahrozy investytsiino-innovatsiynii diialnosti u realnomu sektori ekonomiky Ukrainy” [Systemic risks and threats to investment and innovation in the real economy of Ukraine]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu* vol. 1, no. 4 (2014): 76-86.

Kostiuchenko, V. M. “Problemy ta perspektyvy finansuvania innovatsiynoi diialnosti v Ukraini u konteksti yevropeiskoi intehratsii” [Problems and perspectives of innovation financing in Ukraine in the context of European integration]. *Problemy ta perspektyvy rozvytku innovatsiynoi diialnosti v Ukraini*. Kyiv: KNTEU, 2015. 134-136.

Kuzheliev, M. O., and Zhytar, M. O. “Kontseptualni zasady efektyvnosti finansovoho zabezpechennia innovatsiynoho rozvytku Ukrainy” [Conceptual bases of efficiency of financial support innovative development of Ukraine]. *Ekonomichniy visnyk universytetu*, no. 27/1 (2015): 14-18.

“Naukova ta innovatsiina diialnist v Ukraini u 2014 r.” [Research and Innovation in Ukraine in 2014]. https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publnauka_u.htm

“Pres-reliz : Vedennia biznesu v Ukraini” [Press Release: Doing Business in Ukraine]. www.worldbank.org/uk/news/press-release/.../doing-business-ukraine

Yurkiv, N. Ya. *Ekonomichna bezpeka realnoho sektora ekonomiky Ukrainy: stratehichni priorytety i teoretyko-metodolohichni zasady zabezpechennia* [The economic security of the real economy Ukraine: strategic priorities and principles of theoretical and methodological support]. Lviv: PAIS, 2012.